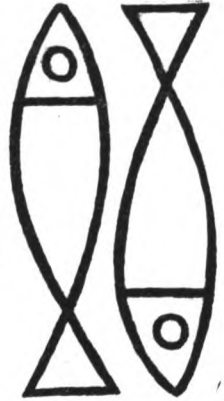

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw“

Het Kind van de rekening

Toen had hij nog één over, zijn geliefde zoon... Maar die pachters zeiden tot elkander: dit is de erfgenaam; komt, laten wij hem doden en de erfenis zal aan ons komen...

Markus 12 : 6-8.

Het ongehoorde verhaal, dat de Here Jezus met zijn laatste gelijkenis aan de leiders van Israël heeft verteld, gaat nu naar zijn hoogtepunt.

Het blijft ongelooflijk. De misdaad van de pachters die gaandeweg de hele wijngaard stelen is al haast onvoorstelbaar. Het geduld van de heer die er knecht na knecht op af stuurt, is nog veel onbegrijpelijker. Maar wat er nú gebeurt, slaat alles! De gelijkenissen van de Here Jezus zijn altijd gebeurtenissen zoals ze in de normale werkelijkheid voorkomen. Maar deze gelijkenis, hoewel de gebeurtenissen zich denken laten, — daarin gaat het toch wel véél verder dan mensen het ooit zouden laten komen. Die heer is toch wel eindeloos geduldig, en ongelooflijk vasthoudend!

Ja, maar dat komt omdat Christus in dit verhaal het volle gewicht van het evangélie laat doorbreken: het geduld van Gód, de barmhartigheid en trouw van zijn Vader! Dat maakt het juist zo klèmmend, dit appèl. Het is zo echt een laatst beroep. Er valt geen onvertogen woord. En al is er zeker de dreiging van Gods oordeel, U hoort geen enkel persoonlijk dreigement van Jezus. Die als Hij gescholden werd, niet terugschold en als Hij leed niet dreigde, zegt Petrus later. Het is een dreigend Woord, zonder twijfel, maar dat is het alleen om de afwijzing van de trouw van God die Jezus in dit verhaal uitbeeldt. Ook zijn laatste Woord aan de joodse leiders was zo hélemaal evangélie. Juist dáárin bereikt het zijn diepste ernst!

Toen had die heer er nog één over, zegt Christus: zijn geliefde zoon. De enige zoon, zijn erfgenaam, zijn alles! En ten laatste zond hij déze tot hen. U voelt: ten einde raad zet die heer alles wat hij heeft nu in. Hij waagt zijn kind aan zijn wijngaard...

Wonderlijk, — dat zou toch geen zinnig mens doen? Je kind gaat voor je goed. Hij had met die pachters toch op een ándere manier af kunnen rekenen? Wij hadden toch liever de wijngaard prijsgegeven, met de pachters; we hadden desnoods de tactiek der verschroeide aarde toegepast. Wel jammer van de wijngaard, ja. Maar dan was er toch récht gedaan. En is er aan zulke pachters veel verloren?

Ik zei U al: het is een ongelooflijk verhaal, omdat de liefde van Gód het beheerst. En die is zo onvoorstelbaar. God doet dát-gene waar geen mens over geprakkizéerd zou hebben. Hij waagt zijn Zóón er aan. Ja, wááaraan? Aan die wijngaard. Hij geeft die planting van Hem niet óp, Hij wil die niet kwijt. Kóste wat het kost, Hij zal haar behouden. God gaat over álle grenzen, waar wij zeggen 'en nu moet het maar út zijn' als het gaat om het behoud van die wijngaard en zo mógelijk ook van de pachters. Nóg geen rechtszaak, nóg geen oordeel. De

zoon moet de uiterste poging doen. Zó lief heeft God de wereld gehad, dat Hij zijn eniggeboren Zoon gezonden heeft, opdat ieder die in Hem gelooft, niet verloren ga, maar eeuwig leven hebbe. Het is dan ook echt Gód, — die heer uit Jezus' verhaal. Hoort u: de vólle zwaarte van het evangélie der genade in déze gelijkenis, op dit moment! God zet álles op één kaart, terwille van zijn rijk èn knechten!

Maar, vertelt Christus verder: die pachters hadden dóór dat de heer zijn hoogste en ook zijn laatste kaart uitspeelde. Ze hebben het spel doorzén. Gaan ze nú dan door de knieën? Kunnen ze tegen zó'n trouwe heer dan op? Neen, ze gaan van kwaad tot erger; er is geen stilstand in het kwaad van rebellie. Zij spelen nu óók hun hoogste spel: 'dit is de erfgenaam; laat ons hem doden en de erfenis is ons'. Zoiets groeit! Eerst krijgt de heer geen vrucht; dan wordt hij gehoond in zijn knechten. Maar het eind is: dood de erfgenaam, en je hebt alles. Wie voor de volharding van deze heer niet bezwijkt als hij de zóón zendt, die komt onvermijdelijk zó ver dat hij willens en wetens de hele wijngaard steelt. En daarvoor móórdt!

Let U ook hierop: wat zègt Jezus hiermee? Ja, Góds trouw komt aan het licht. Maar wat nog meer? Wel, de Here Christus legt Israëls leiders hier heel rustig álle kaarten op tafel, óók de hunne! Het verborgen plan om Hem in handen te krijgen, het reeds gevallen besluit Hem te doden, de hele opzet van vragenstellers en spionnen, het hele gekonkel onder hun kerkelijke dekmantel, — Christus zegt het ze in hun gezicht, állemaal! Al hun gegroeid verzet tegen Gód die in Hem naar zijn verloren volk omziet. Maar dan is dit Woord ook oneindig scherp: ze zullen Hem niet doden omdat ze níet gezien hebben dat Hij de erfgenaam is, maar juist omdat ze het wèl hebben gezien. En er niet áán gewild!

Ik zei U: het wordt steeds ongelooflijker. Want zegt Christus nu: 'dát is de opzet, mijne heren; uw spel is doorzien, maar het gaat natuurlijk niet door; God heeft u en uw voorgangers altijd al doorgehad en daarom, nu ge Mij verwerpt, nu gaat ge er aanstonds dan maar aan?' Verdelgt Hij hen stante pede met de adem zijn monds? Neen!

Hoor: 'zij grepen en doodden hem en wierpen hem buiten de wijngaard'. God heeft hen door, en Christus die zo meteen zèlf het Kind van de rekening wordt moet het ze hoogstpersoonlijk zeggen. Maar Hij houdt ze níet tegen. Ze zullen hun zin krijgen. Let weer op de finesses: ze grepen en doodden hem en wierpen hem búiten de wijngaard. Kèrkelijke handen maken ze er niet aan vuil. Jezus gaat búiten de poort sterven en de romeinen knappen het vuile werk wel op. En dat verkondigt Christus ze zèlf! Hij profeteerde zijn dood niet maar aan zijn discipelen, maar óók nog eens tot in details, met hun succes en al, aan zijn móórdenaars!

Christus in zijn lijden, Christus verkondigt zijn dood. Maar ook dan mag Híj die

dood geen ogenblik uit de weg gaan. Hij weet heel precies wat Hem te wachten staat maar Hij blijft eenswillens met de Vader, de Zoon van God. De úiterste reddingspoging van God om zijn wijngaard in handen te houden en terug te krijgen, zal vollédig worden uitgevoerd, tot en met de dood van zijn Zoon. Christus is door God gegeven als het Kind van de rekening, maar Hij ontwijkt geen moment de vereffening van de rekening, die Hem alles kosten gaat.

Onvoorstelbaar, de trouw van de Vader en de liefde van de Zoon. En dat álles om... die wijngaard, het volk van God, het eigendom van Christus. Misschien heeft Christus wel nooit in zo weinig woorden de volle genade van God gepredikt, als in dit uiterst beroep op Israëls leiders. En met een zó weergalozе ernst: de zending van de Zoon is uw laatste kans!

Maar dit ongelooflijk verhaal van Jezus blijft hángen in Gods wijngaard, voor pachtersoren bestemd, ook vandaag! Zijn het dovemans-oren? Dat kan nóg! Het ligt nèt zo dichtbij vandaag als in de Kerk van overpriesters, oudsten en schriftgeleerden. Zij waren zó actief, vól zelfs... van 'hún' wijngaard. Alleen maar: dan is er voor de Erfgenaam geen plaats, — nóóit! Dan jaagt men eigen ijver voor de 'eigen' zaak óp met de mate van Gods blijkende liefde en vasthoudendheid. En dat bereikt z'n climax als het gaat om die Zóón, die het Kind van de rekening wordt en het wéét. En die tóch doorgaat tot het bittere eind, naar de wil van Vader. Ergernis en dwaasheid, het kruis van Jezus, dat buiten de poort heeft gestaan, — ook vandaag! Als Hij niet past in onze kaders, in ons levenspatroon, in onze dogmatiek, in ons gevecht om de wijngaard, die Zoon die zó maar alle kaarten op tafel legt, tót en met de laatste, van onze moord op Hem. We kunnen heel verontwaardigd zijn over die overpriesters, oudsten en schriftgeleerden. Maar vergeet U niet: het waren niet de Joden, Heer Jesu, die U kruisten! Dat is vandáág mogelijk, dat mensen 'die eens verlicht zijn geweest, van de hemelse gave genoten hebben... en het goede Woord Gods gesmaakt hebben... wat hen betreft de Zoon van God opnieuw kruisigen en tot een bespotting maken' (Hebr. 6 : 6). Dat de zoon weer wordt gedood door de pachters, buiten de wijngaard...

Kyrie eleison!

Zalk.

K. B. Holwerda.

volharding der heiligen

zeker
als een brandhout uit het vuur
trok U mij

maar nu
de tak terugkruipt naar het vuur
waar is nu Uw hand

hier

P.

M. C.

Gevraagde discussie

(VI)

N.a.v. dr J. Stellingwerff

Oorsprong en toekomst van de creatieve mens.

1 Corinthen 15

We willen nog wijzen op een tweetal Schriftplaatsen. Eerst op 1 Corinthen 15. Daar zegt de apostel in de verzen 21 en 22: dewijl de dood er is door een mens, is ook de opstanding der doden door een mens. Want evenals allen in Adam sterven, zo zullen ook in Christus allen levend gemaakt worden.

Al wordt hier over de aard en de grond van de eenheid met Adam en Christus niets gezegd, de apostel verzekert ons hier dat dóór Adam de dood en dóór Christus de opstanding der doden is en het onderworpen zijn aan de dood en het deel krijgen aan de opstanding berust op een - niet nader omschreven - eenheid met Adam en met Christus, een „in” Adam en een „in” Christus zijn. Maar in beide gevallen is de gemeenschap met Adam en die met Christus universeel voor degenen wie ze betreft. Allen, die sterven, en dat zijn alle mensen, sterven in Adam en allen die straks opstaan, doen dat in Christus.

N.B. Ook hier verstrikt dr. S. zich in zijn eigen garen. Hij zegt de sterfelijkheid is gegeven met het stof zijn, het menszijn van alle mensen. 129. Zo is het geweest al voor Adam. Dat sterven is volgens hem niet gevolg van Adams val, maar van het geschapen zijn uit stof. Dus sterven volgens hem niet alle mensen omdat ze een met Adam, in Adam zijn, maar Adam stierf omdat hij genealogisch en biotisch één met alle mensen is. Maar 1 Cor. 15 zegt niet: Adam stierf omdat hij een vlees en bloed met alle mensen was, maar alle mensen sterven omdat ze een met Adam zijn.

In de verzen 35-49 spreekt Paulus over de aard van ons toekomstig opstandingslichaam. De schrijver zegt daar goede dingen van. 203 - onderaan. Ons interesseert op het ogenblik slechts de hier genoemde verhouding tot Adam en Christus. De apostel vergelijkt hier het lichaam van nu en straks. Het verschil is: vergankelijk-onvergankelijk, in oneer - in heerlijkheid, in zwakheid - in kracht, natuurlijk (eig. 'psychisch') - geestelijk, uit de aarde - uit de hemel, stoffelijk - hemels. Deze verschillende geaardheid van onze natuur gaat wat het lichaam van nu betreft terug op Adam, wat het opstandingslichaam betreft op Christus en op het verschil tussen die beiden: „de eerste mens, Adam, is geworden tot een levende ziel” - hier citeert Paulus Gen. 2 : 7 - „de tweede Adam tot een levend makende Geest” - hier releveert de apostel het opstandingsevangelie.

De gemeenschap aan Adam is a) die aan de geschapen mens Adam, die b) daarna in zonde viel. De gemeenschap aan Christus is die aan Hem, die ons vlees en bloed aannam en uit de doden is opgestaan.

De eerste mens Adam is een levende ziel geworden. Hij ontving het leven als een gave Gods, die een verliesbaar goed was, een goed, dat hij - vers 21 - ook metterdaad door zijn overtreding verloor.

De laatste Adam werd, door zijn opstanding uit de doden, een levendmakende Geest: hij ontving niet alleen voor zichzelf het leven terug, maar ontving ook de Geest door Wie Hij ons het leven kan wedergeven, ons levend maakt.

Op dat verschil tussen Adam en Christus berust het verschil tussen ons lichaam nu en ons lichaam straks.

De regel is ook beide malen universeel: geldt voor allen die in Adam en in Christus zijn.

Wat is nu de aard van dat „in” Adam zijn. De apostel laat zich daarover niet rechtstreeks uit: dat is het thema van dit gedeelte van zijn brief niet. Hier schrijft hij over de aard van het opstandingslichaam. De aard van het „in” Adam zijn noemt hij als een bekende zaak. Over de „toerekeningsgrond van Adams zonde” gaat het hier niet.

Maar het is daarom niet ongeoorloofd de vraag te stellen, die van de dogmatiek en van dr. S.: gaat het hier over Adam als vader of als vertegenwoordiger?

Ik meen over beide.

De apostel zegt: we zijn nu 'psychisch', natuur-

lijk, en 'stoffelijk'. Dat hebben we van onze ouders, ons voorgeslacht, van Adam,, door geboorte. Dat zal ook voorzover ik hier van ouders en voorgeslacht spreek, dr. S. niet ontkennen. Wel ontkent hij dat wij en alle mensen dat van Adam hebben: immers volgens hem had Adam dat op zijn beurt van zijn voorgeslacht en had hij dat met alle niet uit hem voortgekomen mensen gemeen: Adam droeg hun beeld, gelek op hen. Hij was „een mens zoals er zo velen zijn.” 129. Maar Paulus zegt hier: wij, alle mensen dragen het beeld van de stoffelijke, van de eerste mens Adam.

Dr. S. zet de bijbelse waarheid precies op de kop. Hij zegt: Adam leek op alle mensen, maar de Schrift zegt: alle mensen lijken op Adam. Wij zijn 'psychisch', natuurlijk en 'stoffelijk' omdat we in Adam zijn, kinderen van die vader. Hier is de bloedgemeenschap van allen met deze eerste levende ziel beslissend.

Maar in een adem met dat: psychisch en stoffelijk noemt Paulus ook: vergankelijk, ontlusterd, zwak. Zo zijn we óók krachtens ons „in” Adam zijn.

Dat betekent: we hebben van hem, ons aller vader dezelfde aard die hij, die levende ziel kreeg in zijn schepping. We hebben ook in hem het bederf van die aard: vergankelijk en ontlusterd en zwak.

En de wettige conclusie is hier: we zijn in Adam zowel omdat hij ons aller vader is als omdat deze onze vader ons vertegenwoordigde bij God, omdat ons aller vader óók de centrale ambtsdrager was voor heel zijn kroost.

Dr. Stellingwerff maakt hier tegenstellingen waar ze niet zijn.

Romeinen 5 : 11-14.

Dr Stellingwerff spreekt op blz. 147 over de hierboven genoemde tekst. We willen die eerst hier laten volgen in een o.i. verantwoorde en betere vertaling, die dr D. Holwerda gaf in de bekende schetsenbundel 'O diepte des rijkdoms' op blz. 27 (uitg. v. d. Ned. Bond van vrijgem. J.V. op G.G. Utrecht 1949):

„En dat niet alleen, maar we zullen daarbij zelfs roemen in God door onzen Heer Jezus Christus, door Wien wij thans de verzoening hebben ontvangen, vanwege het feit, dat juist zó door één mens de zonde in de wereld is gekomen, en door de zonde de dood en zó tot alle mensen de dood is doorgedrongen, waarmee allen hun zonde hebben moeten bekopen. Want (wel) was er, tot er een wet (kwam), zonde in de wereld, maar zonde wordt niet in rekening gebracht wanneer er geen wet is. Maar de dood heeft geheerst van Adam tot Mozes (ook) over hen die gezondigd hadden naar het model van de zonde van Adam, die zijn stempel zette op de toekomst.”

De apostel betoogt hier dat het feit dat God het werk van één mens, i.c. Christus, aan vélen toerekent niet iets nieuws is, maar klaarblijkelijk hoort tot de wijze van Gods werk in deze vanaf het begin: Hij had dat al eerder zo gedaan. Te weten toen Hij de zonde van één enkele mens toerekende aan anderen, die in éne, in Adam begrepen waren.

Immers, door die éne kwam de zonde in de wereld en door de zonde de dood en op die manier is de zonde tot alle mensen doorgedrongen. Tot allen. Want allen kwam de zonde te staan op verlies van het leven: ze hebben de zonde met de dood moeten bekopen.

Waarin bestond die zonde?

Niet in overtreding van een wet; een wet was er nog niet; de Wet van Sinaï kwam eerst later en zij kon dus niet worden overtreden en nog minder kon haar overtreding door God worden gestraft. Toch was er straf van God, ook voor de afkondiging van de Wet op Horeb: de dood heeft als koning gehéerst van Adam tot Mozes toe. Men denke aan rampen als de zondvloed en de ondergang van machtige rijken, niemand is aan de dood ontkomen. Dus moet er zonde geweest zijn van andere aard dan de overtreding van de later gekomen Wet. Die was er: men zondigde toen naar het model van Adams zonde; deze had n.l. zijn stempel gezet op de toekomst, de na hem komende geslachten.

Nu is het duidelijk dat Paulus hier niet rechtstreeks schrijft over het door dr S. opgeworpen probleem: was Adam slechts de vertegenwoordiger van zijn eigen nakroost of ook van de mensen die voor hem geleefd hebben,

en van degenen die zijn tijdgenoten waren, en degenen die na hem geleefd hebben en leven, doch wier voorvader hij niet was en is?

Het wil ons voorkomen dat Paulus hier helemaal geen probleem zag. Voor hem waren er de volgende geschiedenisperiodes:

1. Van Adam tot Abraham;
 - a. Van Abraham tot Mozes;
 - in vers 14 samengevat als de periode van Adam tot Mozes zonder de Wet.
2. Van Mozes tot Christus onder de Wet;
3. De tijd na Christus zonder de Wet.

En daarbij staat aan het begin Adam: de eerste mens, zowel als stamvader en als vertegenwoordiger.

Daarvan maakt dr S. zich af met de opmerkingen: „Paulus bezat een historisch perspectief dat niet verder reikte dan tot Adam”. „Paulus maakt daarom geen onderscheid tussen mensen voor en na Adam en ook niet tussen de betekenis van de dood voor en na de val van Adam. Wel maakt hij onderscheid tussen zonde voor en na de wet.” 147.

Jawel. Maar van de zonde vóór de wet zegt hij evenals van de dood voor de wet: dat is de zonde en de dood van Adam tot Mozes. Adam het begin. En dat is maar niet de beperkte menselijke kijk van Paulus op de geschiedenis: dat is de taal van heel Gods Woord. De Bijbel spreekt ook in Romeinen 5 van Adam en als de vertegenwoordiger en impliciet als de stamvader van al wat mens is.

De eschata.

Zoals men reeds uit de titel van het boek kan afleiden spreekt dr S. niet alleen over de proota, de éérste dingen, maar ook over de eschata, de laatste.

We kunnen daarop thans niet in den brede ingaan. Wat de schrijver over de wederkomst van Christus opmerkt is in menig opzicht 'vreemd'. Hier en daar een beetje woordenspel.

Op een enkel deel vestigen we de aandacht. Dr S. onderscheidt de terugkomst van Christus als een kosmische gebeurtenis, existentiële gebeurtenis en een dagelijkse gebeurtenis. 222.

Een dagelijkse: Christus kan dagelijks tot ons komen, met name in de medemens. In de minste der broeders. Matth. 25 : 31-46. 223.

Waar noemt de Schrift dat nu de terugkomst van Christus in eigen persoon?

De tweede, existentiële terugkomst des Heren geschiedt bij ons sterven. „We gaan dan naar het dodenrijk, ons lichaam wordt ontbonden en NIETS blijft daar van over. En dan komt Christus als de opgestane tot ons. Hij gaat ons voorbij of schenkt ons nieuw leven uit de hemel. Dan hebben we deel aan de eerste opstanding en mogen we met Christus de wereld regeren. De andere doden worden niet weder levend, voordat de geschiedenis van onze bedeling op aarde voltooid zal zijn (Openb. 20 : 4-6).” 223.

De derde wederkomst zal zijn aan het einde van de geschiedenis van thans. En „op de wederkomst volgt de opstanding uit de dood”.

Ik moet hier — misschien tot mijn schande — verklaren dat ik het allemaal niet kan volgen. Het maakt op mij een verwarde indruk. Het wordt allemaal maar gezegd zonder rustige, bredere, overtuigende, ordelijke bewijsvoering. Ik bedoel waarlijk niet: wetenschappelijke, maar ordelijke schriftmatige bewijsvoering.

„De poel des vuurs” van Openb. 20 : 12-15, de hel, is niet eeuwig in de zin van altijd durend: „Vele exegeten hebben daarin een eeuwige marteling gelezen, maar het beeld duidt eerder op een radicaal en absoluut, onontkoombaar vergaan, van alles wat op de brandende en rottende vuilnisbelt wordt geworpen.” 226. 2 Thess. 1 : 9, Matth. 25 : 46; Openb. 20 : 10, Openb. 14 : 11 worden zo geduid, in verband met Judas : 7, dat wel het vuur eeuwig is maar niet wat in het vuur geworpen wordt. 228/229. De eeuwige straf = vernietiging.

Gaarne zou ik, dat is ook mijn vlees, het geloven. Ook die straf is erg genoeg. Maar is dat de leer der Schrift? Het was de taak van dr S. geweest dat nu in den brede te bewijzen en dat met de Schrift. Waar blijft hij hier met Daniël 12 : 2 „Velen van hen, die in het stof der aarde slapen, zullen ontwaken, dezen tot eeuwig leven, en genen tot versmading, tot eeuwig afgrijzen”?

Het betreft hier een algemeen stuk van de leer der kerk. Ook — gelijk dr S. — 227 — zelf aangeeft confessioneel geformuleerd in art. 37 van de ned. gel. bel. Dat zou mis kunnen zijn. De kerk heeft eeuwen lang geloofd dat er een vagevuur was en de gelovigen zijn voor dat vagevuur existentiële bang geweest. Maar als

we op een zo ernstig punt als de eeuwigdurende straf gedwaald hebben, dan dient dat te blijken uit de Schriften!

Dr S. heeft ook critiek op wat de nederlandse geloofsbelijdenis zegt over het „uit de aarde herrijzen” van de doden op de jongste dag. Het doet hem denken aan een schilderij uit het heftstij der middeleeuwen. 227. Ik meen dat die middeleeuwen — al hadden zij dan een mischien wat te duidelijk vóórstellingsbeeld van dat onbegrijpelijk gebeuren — dichter bij de Schrift stonden dan dr S. Want Christus zelf zegt: „Verwondert u hierover niet, want de ure komt, dat allen, die in de graven zijn, naar zijn stem zullen horen en zij zullen uitgaan, wie het goede gedaan hebben, tot de opstanding ten leven, wie het kwade gedaan hebben tot de opstanding ten oordeel”. Joh. 5 : 28, 29. „Want de bazuin zal klinken en de doden zullen onvergankelijk opgewekt worden.” 1 Cor. 15 : 52. Het zal zijn als het blazen van de réveille: „Want de Here zelf zal op een teken, bij het roepen van een aartsengel en bij het geklank ener bazuin Gods, nederdalen van de hemelen en zij, die in Christus gestorven zijn, zullen het eerst opstaan...” I Thess. 4 : 16, 17.

Vóórstellen kan ik het mij niet, begrijpen nog minder. Mijn geloof heeft er houvast aan: het dode meisje van Jairus hóórde de Here Jezus; en de jongen van Naïn; en Lazarus.

Herhaaldelijk betoegt dr S. dat de doden in Christus — de goddelozen niet — een nieuw lichaam uit de hemel ontvangen. Bewijs? 1 Cor. 15 waar van 'hemelse' lichamen gesproken wordt. Doch 'hemels' ziet daar niet op de órsprong maar op de geardheid van ons opstandingslichaam. Christus, in wiens opstanding we de ónze als in een spiegel voor ons zien herrees uit zijn gráf, dat dan ook léég was, en in het lichaam waarin hij gekruisigd was.

Vragen van dr S.

Dr S. stelt aan degenen die zijn hypothetische exegese bestrijden bepaalde vragen, eigenlijk voorwaarden — 140 —: „Bij elke bestrijding van de voorgestelde hypothese zou ik dan ook graag willen zien dat men blijkt geeft van inzicht in de konsekwenties van het duidelijk te formuleren eigen standpunt. Daarbij is een antwoord op de volgende vragen wenselijk.

a) Is de tekst van de bijbel bepalend of heeft een andere instantie zoals onze rede, de kerk of de belijdenis het laatste woord?”

Mijn antwoord luidt:

1. De Bijbel heeft het éérste en het láátste woord.

2. Niet onze rede, ook niet enige wetenschap, niet de geologie, niet de biologie, niet de palaeontologie, zelfs niet de theologie.

3. Wat verstaat dr S. onder 'de kerk'? Een bisschoppenconvent, een synode, een concilie?

4. De belijdenis heeft niet het laatste woord. Maar wie op zo vitale punten als hier aan de orde zijn anders spreekt dan de belijdenis heeft een zware bewijslast op zich genomen. Ik vrees dat dr S. daar zélf geen inzicht in heeft.

De volgende vraag van dr S. luidt:

„b) Aanvaardt men de overvloed van betrouwbare gegevens over de zeer hoge ouderdom van het mensengeslacht of heeft men daar geen kennis van genomen?”

Mijn antwoord luidt:

1. Dr S. stelt deze vraag in de trant van een 'tertium non datur', een derde mogelijkheid is er niet.

2. Wat mij betreft: ik ben geen geoloog, geen palaeontoloog, geen bioloog van professie. Net zo min als ik meen dr S.

3. Ik meen mijn Bijbel te kennen. En op de nog al vrijmoedige vragen van dr S. antwoord ik dat ik hoop dat hij van 'de betrouwbare gegevens omtrent de ouderdom van het mensengeslacht' beter heeft kennis genomen dan van de betrouwbare gegevens van de Schrift.

Dan volgt:

„c) Is Adam een historische mens geweest of was hij alleen maar in existentiële zin de mens als zodanig?”

Ik antwoord: een historische mens, de eerste mens, de stamvader van alle mensen.

De vierde vraag luidt:

„d) Als Adam een historische mens is geweest, wanneer leefde hij, twee miljoen of zesduizend jaar geleden?”

Ik antwoord: de Schrift dringt mij deze vraag niet op. Ik kan op grond van de Schrift noch de ouderdom der aarde noch die van ons geslacht berekenen. Wel meen ik dat de Schrift ons

in vogelvlucht een overzicht geeft van 'Adam tot Mozes' of liever een terublik van Mozes tot Adam over een periode, die wel veel dieper kan zijn dan 6000 jaar.

De laatste vraag van dr S. luidt:

„e) Als Adam twee miljoen jaar geleden leefde, hoe moet men dan de geschiedenis van Adam tot Abraham, zoals die in Genesis wordt beschreven, verklaren?”

Maar als Adam nu eens niet twee miljoen jaar geleden leefde, maar een miljoen jaar, of 500.000, of 100.000 of 50.000 of 10.000 jaar geleden? Dat maakt, dunkt mij voor het verstaan van de boodschap van Genesis niet zoveel verschil. Want die boodschap is, dat de God van Israël, die dit volk uitverkoor om zijn volk te zijn en dat Hij met een sterke hand en een uitgestrekte arm uit Egypte verlostte, reeds de God hunner vaderen was, van Abraham, Izaäk en Jakob. Dat ook de band tussen God en Abraham berustte op de vrije genade en uit-verkiezing. Genesis 12. Zoals dat ook het geval was met de band aan Abrahams voorvader Noach, die genade vond in de ogen des Heren. En met Noachs voorgelacht: Henoeh en Adam, die mens, die door God genadig werd gezocht toen hij al bevende voor hem vlood, en die God be-toonde daarin dat Hij óndanks de ontrouw van Adam en zijn kroost, het werk zijner handen niet varen liet en dat Hij, hoe zeer ook gericht houdend over hun zonden, zijn beloften, aan Adam, Noach en Abraham gedaan, hield en het beloofde deed komen. Deut. 7 : 6-8.

Ook in dit eerste boek der Schrift betoont de HEERE dat de Behouder der wereld Dezelfde is als haar Schepper. De boodschap, die Johannes in de proloog van het evangelie kort herhaalde.

God de HEERE bedoelt nergens in de Schriften geschiedenisonderwijs te geven; Hij onderwijst ons het heil, dat Hij in zijn eigen wereld en dus in haar geschiedenis werkte.

Heel de probleemstelling van dr S. is op dit punt fout. We lezen de Schrift niet bij het licht van enige wetenschap, noch van de natuurwetenschappen, de psychologie, de historiewetenschap of de taalwetenschap of zelfs van de theologie — ook al mogen we dankbaar zijn als deze ons soms helpen de tekst beter te verstaan, maar heel het leven, waarbij ook de wetenschappen behoren, kan slechts gedijen wanneer het zelf wandelt in het licht van het Woord Gods: in zijn licht wordt de schepping pas licht. Tegenover alle wetenschap, die dat licht verwerpt, past ons een gróndig wantrouwen.

„En nu heeft de wetenschap op haar terrein en naar haar roeping zeer veel van de schepping voor ons oog doen schitteren. Wij weten daardoor heel wat van de kosmos. Maar ons wereldbeeld, onze voorstelling van de kosmos, van haar oorsprong en bestaan en einde kan niet bestaan bij de gratie der wetenschap.” A. Janse, 'Van de rechtvaardigen', blz. 330.

Slotsom

We herhalen wat we aan het begin zeiden: dr Stellingwerff heft ons, althans mij, veel in dit boek gegeven, waarvoor ik dankbaar ben. Maar waar hij pogde de Schrift te doen spreken heeft hij m.i. gefaald. Met name wat hij schrijft over Adam, die hij niet erkent als de stamvader van heel ons geslacht, acht ik onaanvaardbaar niet in de eerste plaats omdat dat strijdig is met de leer, niet slechts van de kerk der reformatie. Deze is immers zelf onderworpen en appellabel aan de Schrift. Maar ik meen dat de Schrift anders spreekt.

Ondanks het feit dat dr S. ons verzekert dat aan dit werk veel studie ten grondslag ligt — hetgeen ik gaarne geloof — en dat in dit boek slechts de pieken van een ijsberg boven water uitsteken, acht ik dit boek op de beslissende punten dilettantisch, oppervlakkig, onrijp en voorbarig.

Uit de kring der lezers bleek mij hier en daar enig ongeduld over de lengte dezer artikelen: „het had wel in één kolom afgekund”. Hun zeg ik dan bijzonder dank voor hun geduld. Anderen verweten mij dat ik tegen dr S. niet fel genoeg was. Het zij zo. Het is ook wel eens prettig dat te horen, dat men niet fel genoeg is. Weer een ander vond dat ik het hele boek wel had kunnen afdoen met: 'valse profetie'. Met die term ben ik zuinig. Dr S. is evenmin als ik een profeet, dus ook geen valse profeet. Maar de záák waarover dit boek handelt is zo belangrijk dat we op de vraag, die dr S. ons stelde: kan het ook zó? in den brede het antwoord meenden te moeten geven: We menen van niet.

G. Visee.

TE BERDE

Na enig nadenken moet het me toch van mijn hart dat ik niet erg gelukkig ben met de beslissing van de classis 's Gravenhage inzake de bededag.

U kent de feiten. De classis 's Gravenhage zond een antwoord op een verzoek tot het uitschrijven van een bededag, waarin o.m. stond: „Toch hebben wij geen vrijmoedigheid om aan Uw verzoek te voldoen. Wij vrezen namelijk, dat er geen genoegzame eenstemmigheid is ten aanzien van de situatie die U aanleiding gaf tot Uw verzoek”.

De brief bevat nog meer argumenten, maar dit werd als eerste genoemd en zal ook wel het zwaarste gewogen hebben. Er zal wel niemand in onze kerken zijn die zal beweren dat er wél eenstemmigheid bestaat over de situatie, die aanleiding gaf tot het verzoek. Maar is dat een argument om geen bededag uit te schrijven?

Ik meen van het tegendeel. Juist als het zo is dat er geen eenstemmigheid is, is er des te meer reden ons te verootmoedigen voor het aangezicht des HEREN en des te meer reden om dat gezamenlijk te doen.

We moeten de HERE aanroepen in de dag der benauwdheid. Maar het is bepaald een heel grote nood als we de dag der benauwdheid niet herkennen of over de oorzaken van de benauwdheid verschillend denken. Als dus of de één of de ander (of allebei!) de oorzaak van de benauwdheid niet weet.

We moeten onze nood en ellende recht grondig kennen. Maar dat is geen voorwaarde voorafgaande aan het gebed, maar een eigenschap van het christelijk gebed. Het van een eigenschap tot een voorwaarde te maken is de dood voor alle bidden. In doperse kringen kan men nogal eens als antwoord op het aandringen tot bidden horen „ja als ik maar kon bidden, dan was het wel in orde”. Dan is het een probleem of men wel het „onze Vader” op de lippen mag nemen, omdat men niet weet of God wel de eigen Vader is. Men vergeet dan dat ook het gebed tot ons komt in het evangelie met het bevel van geloof en bekering.

Niemand behoeft in de pen te klimmen om me te schrijven dat de classis 's Gravenhage dit niet bedoeld heeft. Dat weet ik ook wel. Maar het argument maakt de indruk dat wij eerst zelf overeenstemming moeten bereiken over de oorzaken van de situatie en dat we dan pas samen kunnen bidden. Nu, het is wel duidelijk dat zo de eenstemmigheid nooit bereikt zal worden.

We kennen onze nood en ellende niet uit de feiten, maar alleen omdat God Zich in Zijn Woord geopenbaard heeft. En als er geen eenparigheid is over de redenen van de breuke Sions dan vraagt de HERE van ons voortdurend biddend luisteren naar Hem. Daarom had de classis 's Gravenhage ons kunnen oproepen gezamenlijk te bidden om de verlichtende werking des Geestes, om gezamenlijk met meer ernst te luisteren naar wat de HERE tot ons zegt in Zijn Woord. Bovendien had deze classis een poging kunnen wagen de richting aan te wijzen hoe we tot de overeenstemming kunnen komen, zoals in het verleden ook wel gebeurd is. We bidden, als we bidden, toch immers altijd ook om de ontdekking aan onze zonden. Als we menen dat we dat zelf eerst in orde moeten maken, dan kan niemand ooit meer bidden. De Schrift leert ons immers ook het bidden om de vergeving van de voor ons zelf verborgen zonden.

Daniël bad in de solidariteit van de schuld met heel Gods volk. Hij zegt steeds „wij” en „ons”, terwijl we neiging hebben om te zeggen dat hij in ieder geval er part noch deel aan had. Hij had zijn leven lang in oprechtheid de HERE ge-diend.

De vrees van de classis 's Gravenhage over het gebrek aan eenstemmigheid had dus juist als argument vóór het uitschrijven van een bededag moeten dienen. Nog maar kort geleden maakte ik een kerkelijke vergadering mee, die geopend werd met een gebed, waarmee ieder lid van die vergadering hartelijk kon instemmen, hoewel de verschillen, ja de ingrijpende verschillen er bepaald wel waren. Wie er niet mee kon instemmen wist zich zelf geen zondaar. En wie weet, wil de HERE om dat gebed een verrassende uitkomst geven.

A.

De kerk Gods

We willen in 'n paar artikelen iets zeggen over de kerk zoals de H. Schrift, en dan speciaal het Nieuwe Testament, die tekent. Maar — in de bijbel wordt zéér veel over de kerk gezegd. En over dat vele is vooral in de laatste decennien enorm veel literatuur verschenen. We kunnen daarom hier niet meer doen dat het aanduiden van enkele hoofdzaken uit de bijbelse boodschap omtrent de kerk.

Daarbij zullen we uitgaan van het woord *ekklesia*.

Zoals bekend is wordt de kerk in het Nieuwe Testament in de eerste plaats met dit woord aangeduid. Zowel in de oude als in de nieuwe bijbelvertaling wordt *ekklesia* evenwel weergegeven met het woord *gemeente*. Dikwijls werd en wordt er in de theologie een min of meer groot verschil gemaakt tussen de begrippen *kerk* en *gemeente*. Zonder twijfel is er verschil in het gebruik van die beide woorden. Een predikant zal in een kerkdienst b.v. wel kunnen zeggen: geliefde gemeente. Maar het zal wel nooit voorkomen dat een dominee zijn preek begint met de aanspraak: geliefde kerk. Om de moeilijkheden en misverstanden die het gebruik van de woorden gemeente en kerk gemakkelijk veroorzaken te vermijden, zullen we in het volgende verhaal het originele nieuwtestamentische woord gebruiken en dus spreken van *ekklesia*.

Ekklesia

Ekklesia betekent vergadering. En dan zowel vergadering in de zin van een activiteit door middel waarvan mensen, gevolg gevend aan een tot hen komende en daarop gerichte oproep, samengebracht worden — alsook van een vergadering als totaliteit van de mensen die gehoor hebben gegeven aan zo'n oproep zich zo lieten saamvergaderen, als gevolg daarvan samenkomen, daardoor ten slotte samenzijn en zo een bepaalde gemeenschap voren.¹⁾ Het woord *ekklesia* wijst er daarbij ook op dat de mensen om wie het bij zo'n vergadering gaat geroepen werden uit een „massa”. In de idee *ekklesia* ligt dus ook die van kiezen, van uitkiezen opgesloten.²⁾

Hij die de nieuwtestamentische *ekklesia* vergadert is God. Dit wordt met alle nadruk in het N.T. gezegd. De *ekklesia* is *ekklesia* van God.³⁾ Maar in deze vergadering is ook Jezus Christus voluit betrokken. Ja, Hij is daarin zelfs het één en het al. Want God handelt ook in de vergadering van zijn *ekklesia* alleen in en door de Christus. De Here Christus wordt dan ook heel vaak en expres in verband met de *ekklesia* genoemd.⁴⁾ De *ekklesia* is de *ekklesia* Gods die Hij zich door het bloed van zijn Eigene heeft verworven.⁵⁾

De rijkste uitdrukking waardoor en het werk en de positie van Christus ten opzichte van de *ekklesia* tot uitdrukking wordt gebracht is die waarin gesproken wordt over de *ekklesia* Gods in Jezus Christus.⁶⁾ Soms wordt de *ekklesia* ook zonder meer de *ekklesia* van Christus genoemd.⁷⁾ Beide uitdrukkingen wijzen erop dat de *ekklesia* haar oorsprong en bestand, haar leven en groei heeft door en in de gekruisigde en opgestane Christus. De typering van de *ekklesia* als *ekklesia*-in-Christus kan men het best op soortgelijke wijze verstaan als b.v. het spreken over planten die in de zon of de wind staan. Men wil daarmee namelijk zeggen dat die planten zich bevinden in de invloedssfeer, in het krachtenveld van de zon of de wind. Welnu, zo wijst de uitdrukking *ekklesia*-in-Christus er op, dat die *ekklesia* zich bevindt en leeft en groeit en werkt in de invloedssfeer, het krachtenveld, het machtsgebied, de genadevolheid van Jezus Christus, en zo principiëel onttrokken is aan de

demonische machten van deze wereld. De *ekklesia* is een stuk van het hemelse vaderland midden in de verdorvenheid en vreemdheid van deze goddeloze wereld. Zij is het voorwerp van Gods verlossende genade zoals die in de Christus is geopenbaard en door Hem geëffectueerd wordt, nu ten dele en straks in volkomenheid.⁸⁾

Kortom: de *ekklesia* is als *ekklesia* Gods in Christus Jezus gefundeerd en geworteld en bestaat alleen in en uit en dóór en vóór Hem.

De gemeenschap welke er tussen de Here Christus en de *ekklesia* betaamt is innig, uniek, alomvattend, eeuwig en voluit een geheimenis. Zij is een gemeenschap krachtens welke de *ekklesia* deel heeft aan Jezus Christus zelf, maar tegelijk, in Hem, ook aan alles wat Hij is en heeft en doet. Wat de Schrift zegt over de gemeenschap welke er tussen Christus en zijn *ekklesia* betaamt vindt wel zijn hoogtepunt in wat Paulus zegt over de verhouding van een man en vrouw in het huwelijk.⁹⁾ De diepe, eigenlijke zin van dit brieffragment is deze dat de innige, unieke, heel hun persoon en leven omvattende relatie tussen een man en een vrouw die door de band, het verbond van het ware huwelijk zijn verbonden, haar oorsprong vindt in en gefundeerd is in de band welke Christus en zijn *ekklesia*, de *ekklesia* en Christus verbindt. Terwijl omgekeerd, de gemeenschap waarin Christus met zijn *ekklesia* leeft haar tegenbeeld vindt in en om zo te zeggen doorlicht wordt door die welke er is tussen een man en zijn vrouw.

Deze gemeenschap tussen Christus en de *ekklesia* wordt in concreto tot stand gebracht en intact houden door de Heilige Geest.

Christus is met de Heilige Geest gezalfd.¹⁰⁾ Hij ontving die Geest niet met mate.¹¹⁾ Hij is ook de uitdeler van de Geest. Toen Jezus was opgestaan uit de doden ontving Hij de belofte des Geestes — dat wil zeggen: de beloofde Geest — en stortte Die daarna uit in zijn *ekklesia* om Hem daarin te doen wonen en om in en door die Geest zelf alles in haar en voor haar te zijn.¹²⁾ De Here is de Geest zegt Paulus.¹³⁾ En daarmee predikt Hij dat waar de Here Christus is óók de Geest is. En dat wie de Heer toebehoort óók deel ontvangt aan de Geest. Met de verhoging van Christus is de bedeling van de Geest begonnen, welke voleind zal worden op de jongste dag. In de tijd tussen die beide grote momenten vergadert Christus zijn *ekklesia* door de Geest. Door die Geest formeert en regeert en onderhoudt en bewaart Hij bij haar en vervult haar met de volheid, de rijkdom van alles wat Hij voor zijn *ekklesia* is en voor haar verworven heeft.

Bij de overweging van wat Jezus Christus door zijn Geest voor zijn *ekklesia* doet, mag evenwel één ding geen moment worden vergeten. Het is dit dat wat de Christus door zijn Geest in de formatie, het onderhouden, de regering, de bewaring en de reformatie van zijn *ekklesia* verricht, door Hem wordt tot stand gebracht door zijn Woord, door het Evangelie van Jezus Christus. Het is het Evangelie dat door het geloof wordt ontvangen en in de weg des geloofs zijn zegenrijke werking verricht.¹⁴⁾ Er is in de gemeenschap waarin Christus met zijn *ekklesia* en die *ekklesia* met Christus leeft daarom geen sprake van mystiek, maar wel en alléén en ten volle van een gemeenschap des geloofs. Het gaat daarbij om dat geloof waardoor de goddeloze gerechtvaardigd wordt en wedergeboren tot een nieuw leven. De Schriftuurlijke opvatting van de *ekklesia*, de *ekklesia* Gods in Christus staat en valt daarom met de Schriftuurlijke opvatting van de rechtvaardiging van de goddeloze uit louter gena-

de, op grond van de verdiensten van Christus, door het geloof en van de vernieuwing van de mens door de Geest en het woord van Christus.

Zo is dus volgens de Schrift de *ekklesia* Gods in Christus de vergadering van *allen* die krachtens Gods verkiezende genade door Christus, die daarbij werkzaam is door zijn Geest en Woord, uit de gevallen mensheid zijn geroepen, in de weg des geloofs gerechtvaardigd en wedergeboren worden en nu uit en door en voor Christus leven.¹⁵⁾

C. V.

¹⁾ *Theol. Wörterbuch zum N.T.* III, 507: Die saubertste Übersetzung ist hier die einfachste: *Versammlung*. . . . Zur *ekklesia* gehören *alle* die die Seinen sein.

²⁾ 1 Petr. 2 : 9; Kol. 1 : 13.

³⁾ Hand. 20 : 28; 1 Kor. 1 : 2; 10 : 32; 11 : 16; 22; 15:9; Gal. 1 : 13; 1 Thess. 2 : 14; 2 Thess. 1 : 4; 1 Tim. 3 : 5.

⁴⁾ Matth. 16 : 18; Rom. 16 : 16; Gal. 1 : 22; Ef. 1 : 22; 5 : 23, 29; Kol. 1 : 18, 24; 1 Thess. 1 : 1; 2 : 14; 2 Thess. 1 : 1.

⁵⁾ Hand. 4 : 28.

⁶⁾ 1 Thess. 2 : 14.

⁷⁾ Rom. 16 : 16.

⁸⁾ Ralph Luther, *Neutest. Wörterbuch* ⁵, 54 v.

⁹⁾ Ef. 5 : 22-32.

¹⁰⁾ Luc. 4 : 18; Hand. 10 : 38.

¹¹⁾ Joh. 3 : 34.

¹²⁾ Hand. 3 : 35. Te weinig wordt bedacht dat de verheerlijkte Christus de handelende Persoon is op de grote Pinksterdag. Hij „heeft dit uitgestort, wat gij ziet en hoort”.

¹³⁾ 2 Kor. 3 : 17.

¹⁴⁾ Het is onmogelijk alle Schriftplaatsen te noemen waarin op de functie van het Woord, het Evangelie in de vergadering van de *ekklesia* wordt gewezen. Christus heeft daar o.a. op gewezen kort voor zijn hemelvaart. Hij beschreef toen zijn verlossingswerk met drie woorden: *lijden* — daardoor kocht Hij zijn *ekklesia*, *opstaan* — toen ontving Hij de macht om haar te vergaderen, *prediken*, daardoor vergadert Hij (Luc. 24 : 46) haar.

¹⁵⁾ Walter Bauer, *Wörterbuch zum N.T.*, 478: De *ekklesia* is „universal d. Kirche, in der sich alle Gerufenen zusammen finden”.

Kerkelijk Leven

DE WEZENLIJKE NOOD ONZER KERKEN¹⁾

Nu u door de classis bent te hulp geroepen en hier bent verschenen om te adviseren in de impasse, waarin onze vergadering is gekomen, ben ik zo vrij een ogenblik uw aandacht te vragen voor wat naar mijn overtuiging de nood is, waarin we gekomen zijn.

Om u enig inzicht te geven in onze moeiten is het noodzakelijk terug te gaan tot de reeks van vergaderingen van 1 oktober, 29 oktober en 28 november 1964, omdat op deze vergaderingen de kwestie van de credentiebrief actueel werd, die ons, sinds die tijd, heeft verdeeld gehouden.

Het zal u bekend zijn, dat genoemde reeks vergaderingen uitliep op de onwettigverklaring van de vergadering en het besluit tot ontbinding ervan.

Ik mag u direkt als mijn mening zeggen, dat de vergadering van 1 oktober 1964 **op geheel wettige wijze** werd geconstitueerd, en dat het motief om uit te spreken, dat deze constituerende onwettig was geheel ondeugdelijk is, zodat de onwettigverklaring zelf geheel onwettig was.

Het motief voor onwettigverklaring van de vergadering wordt duidelijk uitgesproken in de brief van 23 oktober van de Gereformeerde Kerk van Den Bosch. Daar zegt de kerkeraad, dat "de classis alleen wettig geconstitueerd kan worden, wanneer de credentiebrieven van de afgevaardigden niet alleen een **lastgeving** bevatten, maar ook de **stipulatie**, dat de afgevaardigden zich verbinden om al wat overeenkomstig Gods Woord, de Drie Formulieren van Enigheid en de Kerkenordening besloten wordt, te zullen naleven”.

¹⁾ Op de vergadering van de classis Noord-Brabant-Limburg waarop het in het onder Kerknieuws van dit nummer afgedrukte besluit werd genomen hield ds. Van den Brink van Eindhoven de hier volgende toespraak. Wij nemen die ter informatie van onze lezers gaarne in ons blad op. Red.

Dit is het enige motief, op grond waarvan de wettigheid van de classis van 1 oktober werd bestreden.

De classis heeft deze argumentatie op een gegeven moment overgenomen en daarmee gelegaliseerd, t.w. in het antwoord van 29 mei 1965 op een bezwaarschrift van br. I. Dorr te Eindhoven tegen het besluit van 28 november 1964. De classis antwoordde hem op voorstel van ds. W. Vreugdenhil als volgt: "De vergadering van afgevaardigden van 28 november heeft niets anders gedaan, dan een regel, die van ouds in de Gereformeerde Kerken gelding heeft gehad, nl. dat een credentiebrieff niet alleen een lastgeving moet bevatten, maar ook de stipulatie, dat de afgevaardigde kerken zich verbinden om al wat overeenkomstig Gods Woord, de Drie Formulieren van Enigheid en de Kerkenordening besloten wordt, te zullen naleven, te onderstrepen".

Naar deze opvatting is de wettigheid van een classis afhankelijk van de aanwezigheid van de bewuste stipulatie in de credentiebrieff.

Op deze - wankel - basis heeft Den Bosch haar hele strategie van de laatste anderhalf jaar opgebouwd.

De kerkeraad van Den Bosch beroept zich tot ondersteuning van zijn gevoelen op dr. F. L. Bos, Orde der Kerk, pag. 131-133. Daar neemt dr. Bos enkele bepalingen op uit de jaren 1582-1620, die zulk een stipulatie inderdaad voorschrijven. Het zijn echter geen bepalingen van een Generale Synode, maar slechts van enkele Classes en Part. Synoden, en dus alleen geldig voor de eigen kring van die tijd.

Ds. G. Janssen van Amsterdam heeft zich op mijn verzoek vrij uitvoerig beziggehouden met de kwestie van de credentiebrieffen, in verband met onze Brabantse situatie. Met zijn toestemming deel ik mee, tot welke resultaten hij kwam.

Met het boek van dr. Bos, zo schrijft ds. Janssen, moet men altijd zeer voorzichtig omgaan, omdat hij slechts een greep doet uit het voorhanden zijnde materiaal. In lang niet alle gevallen, werd een stipulatie in de credentiebrieff opgenomen. Janssen bekijkt dan de credentiebrieffen van de Dordtse Synode van 1574, vijftien stuks, waarvan verreweg de meeste de stipulatie missen. Wat de synode van 1578 betreft, maakt hij de opmerking: "Blijkbaar winnen de synoden heel snel aan gezag, want de meeste credentiebrieffen hebben nu de uitdrukkelijke stipulatie wel". Hij geeft verschillende voorbeelden. Toch bevatten ook nu verschillende credentiebrieffen de stipulatie in het geheel niet. Hij noemt er vijf. Bij de synode van 1586 begint het materiaal ons in de steek te laten. De eerste credentiebrieff, die van Arnhem, geeft de belofte van gehoorzaam te onderwerpen. Die van Harderwijk heeft geen stipulatie. De rest doet Rutgers af met de notitie: "vermeldende de gewone stipulatie", maar die was telkens wisselend.

Ds. Janssen gaat dan vrij uitvoerig in op de verdere inhoud van de credentiebrieff, nl. de vraag, waaraan de afgevaardigden gebonden werden. Een vaste omschrijving hiervoor bestond niet. Soms bevat de opdracht alleen te handelen tot opbouw van de kercke Christi en de ere van Gods heilige Naam. Meermalen geldt de binding Gods Woord en de orde der kerk. Maar oudtijds werd voor zover hij dat had kunnen nagaan, in de credentiebrieffen de belijdenis nooit genoemd, hoewel die toen wel reeds aanvaard was. Janssen bewijst dat aan de hand van de credentiebrieffen van de classes Alkmaar 1578, Hoorn 1578 en Brabant 1578.

Voor het eerst vond hij, de belijdenis genoemd in de credentiebrieff van de afgevaardigden van Overijssel naar de G.S. Dordt 1618/1619. Hij releveert de zaak, omdat dit als iets vreemds werd bevonden. De afgevaardigden van Overijssel worden er dan ter synode op aangesproken, dat zij belast zijn te oordelen "niet alleenlijk naar Gods Woord, maar ook naar de gelijkvormigheid des geloofs in de Confessie en Catechismus begrepen". De Acta gaan dan als volgt verder: "Daarop, alzo het schijnen mocht, dat ook de Confessie en de Catechismus gesteld werden tot een richtsnoer om te oordelen over de waarheid der leer, en in gelijken graad en autoriteit met het Woord Gods, zoo hebben die van Overijssel verklaard, dat zij en de broeders, die hen gezonden hadden, het eenige Woord Gods alleen erkenden voor den eenigen regel, naar welke men over de waarheid der leer moest oordeelen, en dat zij ook alleenlijk naar denzelven zouden oordeelen". Uit deze passage blijkt duidelijk hoe ongewoon het ook tijdens de Dordtse Sy-

node nog was, om de belijdenis op te nemen in de lastgeving.

Wat dat betreft herinnert ds. Janssen nog aan art. 34 van de voorlopige G.S. van de Nederlandsche Gereformeerde Kerken van Utrecht 1888. Er rees toen blijkbaar een kwestie over de credentiebrieffen. Resultaat was, dat de kerken ernstig gewaarschuwd werden voor het door de Geref. Kerken steeds "verworpen stelsel der Independenten"; en dan volgt als besluit o.m. de kerken "niet anders te binden dan aan Gods Woord en aan de vigerende Kerkenordening, en voor de eindbeslissing zich slechts dan het recht van instemming en medewerking voor te behouden, als het te nemen besluit het wezen of bestaan harer kerken naar den maatstaf van Gods Woord krenken zou". Het is duidelijk, dat hier de belijdenis niet expres wordt genoemd.

Ds. Janssen, wiens betoog ik hier slechts ruw-weg en globaal weergeef, geeft tenslotte als zijn overtuiging, dat wij in de Geref. Kerken niet gebonden zijn aan bepaalde inhoud van de credentiebrieff. Dat wil voor hem niet zeggen, dat het niet wenselijk was geweest, tijdig, toen er nog niets aan de hand was, te overleggen om de meer gebruikelijke vorm van de credentiebrieff algemeen in te voeren. Wellicht had dat narigheden kunnen voorkomen. Ds. Janssen ontkent ook niet, dat de credentiebrieff, zoals Den Bosch die voorstelde, in de gegeven situatie wenselijk is. Wel ontkent hij nadrukkelijk, dat niet inwilliging van de eis van Den Bosch de vergadering **onwettig** zou hebben gemaakt. Wat dat betreft steunt het betoog van Ds. Janssen de conclusie, die de kerkeraad van Breda trok in zijn schrijven van 9 november 1964: "Voorzover ons bekend zijn dienaangaande in ons classicaal, particulier-synodaal of nationaal-synodaal verband nooit afspraken gemaakt."

Deze conclusie is van zeer verstrekkende aard. Dit betekent immers:

dat de classis van 1 oktober 1964 **wettig** werd geconstitueerd;

dat deze vergadering **ten onrechte** onwettig werd verklaard;

dat de kerken van Breda en Rijsbergen **ten onrechte**, op hun credentiebrieff werden uitgesloten;

en dat tengevolge van deze blunder, de classis-kerken in **eindeloze twisten** werden gedompeld, die grote verwijdering hebben gebracht;

en tenslotte, dat als gevolg van deze misgreep, de classis meer dan een jaar tot niets-doen was gedoemd.

De tot nu toe genoemde argumenten tegen de praktijk van de laatste anderhalf jaar waren slechts van kerk-historische aard.

Belangrijker zijn m.i. de kerkrechtelijke bezwaren, die vooral door de kerk van Breda van meet af aan zijn ingebracht tegen de wijze, waarop het voorstel om slechts te constitueren met die kerken, die zich hielden aan de vastgestelde credentiebrieff, is ingediend en behandeld.

Deze bezwaren, die de kerkeraad van Breda onder woorden bracht in de brief van 9 november 1964 komen in hoofdzaak hierop neer:

dat het voorstel van Den Bosch van 23 oktober 1964 na de sluitingstijd voor ingekomen stukken is gelanceerd en binnengekomen;

dat het slechts toegezonden is aan de afgevaardigden en niet aan de kerkeraden;

en wat de classis betreft: dat de classis haar agendum eigenmachtig heeft laten aanvullen, in plaats van de kerk van Den Bosch te verwijzen naar de volgende vergadering.

Het is m.i. duidelijk, dat de kerk van Den Bosch en de classis zich - ongetwijfeld met de beste bedoelingen - begaven op een hiërarchische weg, althans op dit punt.

Het doet ironisch aan te zien, dat de kerk van Den Bosch, die altijd pal stond voor handhaving van de K.O. hier één van de grondregels van de K.O. overtrad en dat niet wil inzien, terwijl de kerk van Breda, die m.i. soms terecht het verwijt moest horen, zich niet te hebben gehouden aan de K.O. pal staat voor wat werkelijk Gereformeerd is.

Intussen zijn ook deze bezwaren nog niet de meest gewichtige, hoe belangrijk ze op zichzelf ook mogen zijn.

Het ergste is m.i. dat de kerk van Den Bosch en de classis hun ernstige materiële bezwaren tegen de zgn. nieuwe dingen in de kerk van Rijsbergen gingen afreageren op de tekst van de credentiebrieff, waardoor deze kerk buiten de classis kwam te staan alvorens ook maar enig

wettig bezwaar tegen deze nieuwe dingen was ingebracht, of in behandeling genomen.

Even ernstig was het, dat men, door afwijzing van de credentiebrieff van Rijsbergen ook de samenwerking met de kerk van Breda op het spel zette en deze kerkeraad onder de hevige pressie zette van buigen of barsten. **Hiermee heeft de classis over de kerk van Breda geheerst**, geheel in strijd met de grondregel van het Geref. Kerkrecht, neergelegd in art. 85 van de K.O., waar staat, dat geen kerk over een andere kerk enige heerschappij zal oefenen.

De classis zal er m.i. goed aan doen te overwegen, in hoeverre mogelijk deze houding het conflict binnen de Geref. Kerk van Breda heeft opgeroepen, verhaast, of verscherpt. Mogelijk zal de classis ook zelf schuld hebben te belijden in deze zaak.

Wat de uitsluiting van Breda en Rijsbergen van de classis, op grond van de credentiebrieff, tenslotte inhield, bleek duidelijk uit de weigering van Den Bosch, om aan de broeders van Breda en Rijsbergen vrij recht van verweer te schenken in hun zaak.

De roepende kerk van Eindhoven voor de vergadering van 26 mei 1965 had dit recht van vrije verdediging de broeders nadrukkelijk toegezegd. Alleen op deze wijze had deze kerkeraad vrijmoedigheid de kerken van Breda en Rijsbergen te verzoeken, als gast aanwezig te zijn. Alle andere afgevaardigden bleken hiermee akkoord te gaan. De afgevaardigden van Den Bosch hebben zich daartegen echter nadrukkelijk verzet. En de vergadering is gezwicht. Zo is het geschied, dat de bekende besluitenreeks inzake de scheuring te Breda, plus de besluiten inzake de leer van ds. Telder, plus het besluit inzake de behandelingswijze van de zaak Rijsbergen zijn genomen, zonder dat de broeders, die het betrof zich vrij mochten verdedigen. Zij mochten slechts antwoorden op een eventuele vraag, die hun door de praeses namens de vergadering werd gesteld.

Het blijft m.i. de grote fout van de classis, dat zij de brs. van Den Bosch over zich heeft laten heersen.

Maar het gaat me nu vooral om het feit, dat de buitensluiting van de kerken van Rijsbergen en Breda door deze afwikkeling van zaken, zonder meer het karakter heeft gekregen van **executie vóór de rechtspleging**. De gemeenschap der liefde werd beëindigd voordat de bezwaren nog maar in bespreking kwamen.

Op deze wijze werd en wordt geoordeeld in dictatoriale staten. Ook daar mist de aanklaagde het vrije recht van verdediging. Hij mag slechts antwoorden op vragen die hem gesteld worden. Maar gaat hij daarbuiten, dan wordt hij afgestraft.

Het is me onbegrijpelijk, dat de broeders van Den Bosch geen oog hebben voor deze zaak.

Voorlopig zou het al tot dank stemmen, als ze wilden beloven, de hier naar voren gebrachte zaken, nog eens te willen overwegen. Daarbij zal dan vooral aandacht moeten worden gevraagd voor het ultimatieve karakter dat Den Bosch nu reeds anderhalf jaar aan haar optreden geeft. Dat was reeds het geval bij het voorstel van 23 oktober 1964 tot vaststelling van de credentiebrieffen. Den Bosch deelde mee, dat niet aanvaarding van dit voorstel zou betekenen, dat Den Bosch heenging.

Datzelfde was het geval op de vergadering van 14 januari die niet tot constituering komen kon. Alle kerken wilden en konden constitueren. Maar Den Bosch stelde a priori, dat het dan zou heengaan.

Ook het spreekverbod voor de broeders uit Breda en Rijsbergen werd door Den Bosch ultimatief geëist.

Onder deze pressie heeft de classis zich anderhalf jaar geschikt, hoewel het duidelijk had kunnen zijn, dat artikel 85 van de kerkorde met voeten werd getreden.

Tenslotte stelt Den Bosch vandaag de eis, dat de besluiten van 16 december worden herroepen.

En weer heeft deze eis een ultimatief karakter.

Ik wil de brs. deputaten dringend verzoeken: de broeders van Den Bosch op dit punt te vermanen en de classis te raden voor deze pressie niet door de knieën te gaan. Evenals in alle vorige gevallen, waarin Den Bosch ultimatieve eisen stelde, moet ook nu worden gezegd, dat niet inwilliging van deze eis, de classis niet onwettig maakt. T.a.v. de credentiekwestie is dat reeds bewezen. T.a.v. het vrije spreekrecht is dat wel zeer duidelijk. T.a.v. de erkenning van Breda A. of liever de weigering tot exclusieve

erkenning van Breda B. is deze zaak ook overduidelijk.

De classis heeft nota bene in confessioneel en kerkordelijk opzicht positie gekozen tegen Breda. Verder heeft zij t.o.v. de Geref. Kerk van Breda liefde en lankmoedigheid betracht en dat is haar nog niet moeilijk gevallen ook.

Het enige wat de broeders te Den Bosch de classis verwijten kunnen is deze lankmoedigheid. Maar van christelijke lankmoedigheid wordt geen classis onwettig! Den Bosch heeft niet aangetoond en kan niet aantonen, dat de classis onwettig werd. De weg die Den Bosch dreigt te gaan is die van het schisma. De verwoesting waarmee de kerken in ons ressort door dit schismatische drijven bedreigd worden is enorm. Het valt te vrezen, dat in sommige gemeenten scheuringen zullen ontstaan, die niet anders zullen zijn dan een voortzetting van de scheur, die de broeders van Den Bosch vandaag trekken. Een scheur van kerken en broeders, die niet mogen scheiden, omdat de Here dat verbiedt.

Tenslotte wil ik uw aandacht nog vragen, voor wat - naar ik vrees - het meest wezenlijke is van de nood, waarin we kwamen.

Wat dat is wordt duidelijk uit een incident, dat plaatsgreep tijdens de laatste classicale discussies.

Daarin werd onzerzijds gewezen op de lankmoedigheid Gods met Zijn oude volk Israël, dat gedurende lange tijd zich te buiten ging aan de meest gruwelijke afgoderij met politieke, culturele en religieuze machten. Ondanks dat duurde het honderden jaren, eer de Here tot Zijn volk sprak: Lo Ammi, gij zijt mijn volk niet meer. Zouden wij dan niet - zo was ons betoog - nog veel meer geduld hebben met kerken als die van Breda en Rijsbergen, aan wie men niet het duizendste verwijten kan, van wat de Here aan Zijn volk Israël verweet?

Op dit argument werd door de broeders van Den Bosch als volgt geantwoord: wij moeten

de kerken anders behandelen dan de Here Zijn volk behandelt. **De Here kan lankmoedig zijn. Wij moeten ons houden aan de kerkelijke regels.**

Uit dit verschil wordt - naar ik vrees - duidelijk, waarom het ten diepste ging, de laatste jaren. Het is een verschil tussen een **Bijbelse benaderingswijze** en een **kerkordelijk-formele**.

Naar onze overtuiging is het zo, dat wij als kerken elkaar **PRECIES ZO** hebben te behandelen als de HERE Zijn volk behandelt. De Here Jezus zegt immers: Weest barmhartig, zoals uw Vader barmhartig is, Luc. 6:36. Hoe vaak roept de Schrift ons niet op om navolgers Gods te zijn en het beeld van Christus te vertonen? Daartoe moeten de regels van de kerkorde en de confessie ons dienen en dat kunnen ze ook.

De Gereformeerde kerken hebben de kerkorde nooit willen aanvaarden, als een last en een juk, maar altijd als een hulpmiddel ten dienste van de liefde.

De broeders van Den Bosch erkennen, dat de Here t.a.v. Breda nog zeggen mag: "Gij zijt mijn lieve volk, ondanks uw zonden". Maar Den Bosch zegt tegelijk dat wij moeten zeggen, op grond van onze regels: "Lo Ammi, gij zijt Gods ware kerk niet meer".

Hier ligt het conflict, ook voor de broeders van Den Bosch zelf.

Ik hoop vurig, dat de broeders van Den Bosch met deze vragen weer naar huis willen gaan, om ze te overwegen.

In het kort: Ik zou u broeders deputaten dringend willen vragen, de kerk van Den Bosch te vermanen tot intrekking van haar ultimatieve eis en de eendracht der kerken niet te breken door op een ongeoorloofde wijze, in het stellen van ultimatieve eisen over de zusterkerken te heersen (hetgeen in strijd is met art. 85 K.O.) in plaats van binnen de gemeenschap der classis de weg van appel te gaan.

Ik dank u voor uw aandacht.

G. v. d. Brink

Ziel tenslotte uitliep op zijn afzetting.

Over het 2e door ds. Visee genoemde motief kan ik kort zijn.

S-K. ontkent, dat de meerdere vergaderingen ds. v. d. Ziel vermaand zouden hebben.

S-K. heeft blijkbaar de brief van de kerkeraad aan ds. v. d. Ziel, hoewel deze in de Kamper kerkbode afgedrukt stond, niet gelezen.

Daarin schrijft de kerkeraad n.l., dat ds. v. d. Ziel het vermaan van zijn kerkeraad, alsook van de meerdere kerkelijke vergaderingen hardnekkig heeft verworpen!

Meer als komische noot zij nog vermeld, dat volgens S-K. in het afzettingsvonniss wel een openbare grove zonde vermeld staat. Daar wordt immers gesproken over voortgaande verharding ondanks oproep tot bekering. Dus gelden voor de afzetting dezelfde gronden als voor de schorsing.

En de schorsingsgronden zijn immers bekend. Ze staan te lezen in het geschrift van ds. de Vries en ds. v. Dijk!

Jammer voor S-K. dat dit geschrift weer andere gronden noemt, dan het schorsingsbesluit.

Nu maar raden, welke de openbare grove zonde is geweest.

Men controleer toch de **feiten**, zo besluit S-K. zijn tweede artikel.

Ik heb getracht dit te doen.

De conclusie moet helaas zijn:

De procedure v. d. Ziel was typisch synodaal, in strijd met de D.K.O.,

Ik heb nu toch wel een vermoeden wat S-K betekent:

Synodaal Kerkrecht.

J. Meulink.

BOEKBESPREKING

H. de Vos, **Inleiding tot de ethiek**. Derde herziene en uitgebreide druk. Uitgave G. F. Callenbach, Nijkerk, 1964, 205 bladzijden. Prijs f 14.90.

In een „Woord vooraf“ rechtvaardigt de auteur het verschijnen van dit boek. Sinds De Bussy in 1898 een inleiding op de ethiek schreef, kwamen er op dit gebied in Nederland nauwelijks meer studies los. Vandaar dat de auteur zich gezet heeft om een up to date boek op dit gebied te schrijven. Hij is daar stellig in geslaagd. In een betrekkelijk beknopt bestek bespreekt hij de belangrijkste ethische grondbegrippen: de zedelijke normen, het zedelijk oordeel, de zedelijke vrijheid en nog enkele andere belangrijke ethische noties, alle onder het hoofd „De kenmerken van de zedelijkheid“. In het tweede deel behandelt hij een groot aantal zedelijke stelsels: eudemonisme, stoïcisme, marxisme (een belangrijk onderdeel) enz. In het derde en laatste deel bespreekt de auteur de christelijke moraal.

Men moet een boek als dit strikt nemen voor wat het wil zijn: een **inleiding** op de ethiek. De auteur doet zich daarbij kennen als een zeer deskundig docent. Glashelder en zeer grondig wordt begrip na begrip geanalyseerd en toegelicht. In het „Woord vooraf“ schrijft prof. de Vos dat het geen „sensationele bezigheid“ is de grondstructuren van de zedelijkheid bloot te leggen. Dat is het inderdaad bepaald niet. Boeken van dit genre zijn eigenlijk een noodzakelijk kwaad: het is de rijstebrijberg waar men doorheen moet om in luilekkerland te komen. Het is de inleiding, waar men zich eerst doorheen moet worstelen, wil men met vrucht materiële ethische kwesties kunnen bestuderen. Ethiek is en blijft een vreemd vak in het geheel van de theologie. Men moet er een bepaalde aanleg voor hebben om zich er in te verdiepen. De auteur heeft die stellig, ondergetekende beslist niet. Maar daarom te meer is het goed zich zelf de discipline op te leggen een boek als dit door te studeren. Het leert je streng logisch denken en definiëren.

Wat het standpunt van de schrijver betreft: hij verzwijgt niet dat hij het humanistisch-christelijk mensbeeld aanhangt (blz. 105). In het laatste deel doet hij zich kennen als een oprecht en gelovig christen, die de ethiek als christonomie wil laten normeren door de persoon en de leer van Christus. En belangrijk is ook, dat hij bij de gestrenge uiteenzettingen over de zedelijke norm niet verheelt, dat de werkelijkheid disharmonisch is en de mens een disharmonisch wezen (blz. 88). Dat maakt mild in het zedelijk oordeel. Het maakt ook het compromis noodzakelijk. Daarover zegt de auteur behartigenswaardige dingen. Beginselvaste mensen, zo komt hij op te merken, keuren nog wel eens af dat anderen een compromis aangaan. Hij vervolgt: „Zij negeren dan het feit, dat zij, misschien niet op het punt, waarop anderen het doen, maar toch wel op andere punten zelf een compromis sluiten. Er zijn Christenen b.v., die een zeer strenge zondsheiliging voorstaan, maar het met de toe-

Synodaal kerkrecht

In het geref. kerkblad voor Gelderland, Overijssel en Utrecht zijn een paar artikelen verschenen, waarin nog al scherpe kritiek wordt geleverd op een artikel, dat ds. Visee schreef in de Kamper kerkbode naar aanleiding van de afzetting van ds. v. d. Ziel.

Wie de schrijver van deze artikelen is, weet ik niet.

De ondertekening luidt: S-K.

Ik heb er al naar zitten raden.

„Schilder-Kamphuis“ was mijn eerste reactie.

Bij nader inzien leek het me toch weinig waarschijnlijk, dat deze hoogleraren op deze wijze als duo naar buiten zouden treden.

Een mevrouw S, geboren K.?

Erg vrouwelijk doen de artikelen echter niet aan.

Dan misschien een heer S. te K.?

Och, het doet er ook niet toe. Het is misschien maar beter niet te weten, wie het is.

Nu ga ik op deze artikelen niet in, omdat ds. Visee zijn eigen boontjes niet kan doppen. Deze maal wilde ik echter graag zijn boontjes doppen, omdat hij bestreden wordt met een citaat van mijn vader uit de „Korte verklaring der kerkordening“.

In de Kamper kerkbode had ds. Visee de brief, waarin aan ds. v. d. Ziel werd meegedeeld, dat tot zijn afzetting was besloten, echt synodaal genoemd, en wel om de volgende redenen:

1. evenals in 1944 en '45 was de brief geadresseerd niet aan de weleerwaarde, maar aan de weledelgeboren heer v. d. Ziel.

2. er wordt in deze brief vermeld, dat ds. v. d. Ziel niet alleen het vermaan van zijn kerkeraad, maar ook dat van de meerdere vergaderingen heeft verworpen.

S-K. geeft nu deze motivering van ds. Visee als volgt weer:

Volgens ds. Visee is het afzettingbesluit synodaal, want:

a. de kerkeraad beroept zich alleen op het besluit van de classis en de P.S. en

b. de kerkeraad spreekt over een oproep tot bekering gericht aan de afgezette predikant vanwege de meerdere vergaderingen.

Het eerste motief wordt door ds. Visee helemaal niet genoemd voor de stelling, dat Groningen-Z. echt synodaal optrad.

Juist daarop richt S-K echter zijn scherpste aanval.

Hij beroept zich daarbij op een zin uit de „Korte verklaring der kerkordening“, waarin mijn vader schreef: „De tucht over dienaren gaat dus uit van de kerkeraad en deze mag de dienaar niet afzetten dan naar het oordeel der classis, de kerkeraad voert dan het oordeel der classis uit. De afzetting van dienaren kan dus nimmer buiten de kerkeraad om gaan“.

Om dit citaat bijzondere klem te geven volgt er dan de merkwaardige zin: „Moet ds. H. Meulink dan na zijn overlijden beschuldigd worden van „synodale“ (hier op te vatten in de zin van „synodocratische“) gedachten?“

Ik zou hierover het volgende willen opmerken:

a. Het door S-K. geciteerde boek heet „Korte verklaring der Kerkenordening“ (niet kerkordening).

b. Wanneer mijn vader in dat boek synodale gedachten heeft weergegeven, mag dit rustig worden geconstateerd, zowel bij zijn leven als daarna.

c. Daar is geen enkele tegenstelling tussen hetgeen ds. Visee schreef en het citaat uit de Korte verklaring.

Ds. Visee stelt nergens, dat de kerkeraad zonder oordeel van de classis tucht over dienaren des Woords mag uitoefenen. Integendeel, hij schrijft, dat de classis en synode alleen heeft te **cordelen** over mogelijke afzettingwaardigheid, maar niet te vermanen. Ds. Visee oefende voorts scherpe kritiek, omdat de kerkeraad tot schorsing overging zonder bewilliging van de genabuurde kerkeraad en tegen het advies van de classis in. Juist S-K. tracht dit goed te praten met een misplaatst beroep op art. 31 K.O., alsof men met een beroep daarop de vrijheid heeft te gaan knoeien.

d. Wanneer S-K. zo grote waarde hecht aan hetgeen mijn vader schreef, moest hij de procedure v. d. Ziel eens toetsen aan diens verklaring van de artt. 79 en 80 K.O. Hij zou zien, dat die procedure daarmee in flagrante strijd is geweest.

e. Misschien wil S-K. ook eens overwegen, dat juist mijn vader met ds. v. d. Ziel een van de eerste slachtoffers van het drijven in onze kerken is geweest, welk drijven bij ds. v. d.

passing van de geboden van de Bergrede veel minder nauw nemen" (blz. 91). Dit is maar al te waar.

Voor dominees en ontwikkelde gemeenteleden die zich in ethische problemen willen verdiepen en niet tegen wat studie opzien: een zeer instructief boek.

Enschede.

R. H. Bremmer.

PERSSCHOUW

Apocalyptische tijden en menselijke omgang

In het Gereformeerd Kerkblad van Zuid-Holland, Zeeland, enz. schreef (ds) J. J. V(erleur) een indringend en aangrijpend artikel over het bovengenoemde thema.

Hij wijst er daarin op dat de Here Christus er op gewezen heeft dat in de laatste dagen, de apocalyptische tijden, valse profeten, wetsverachting, liefdeloosheid, vervolging, verdrukking zullen optreden onder de mensen. In die verschijnselen zal zich het apocalyptische geweld aankondigen. Dat is angstaanjagend. Maar het is de zorg van de Meester voor zijn discipelen dat zij weten, dat dat alles komen moet.

Ds Verleur schreef dit artikel met deze vraag voor ogen: Zijn we op de goede, dat is op de evangelische weg door zó met elkaar om te gaan, als we het op dit ogenblik doen?

Hier volgt wat ds Verleur schreef:

Ziet u niet, mijn lezers, hoe ook vandaag deze dingen acuut zijn? In de ontwikkeling der dingen in de bredere kringen van de christenheid is de ontplooiing van valse profetie en wetsverachting in volle gang. Het is kenmerkend voor het verschijnsel van de valse profetie, dat zij opkomt en bestaat tegen de achtergrond van de ware, bijbelse profetie. Leugen is nooit een ding of macht op zichzelf. Ze is altijd ombuiging en ontkenning van de waarheid. De mens van heden ontkennt niet, dat zijn bestaan in deze wereld één brok ellende is, maar de openbaring van de Schrift dienaangaande, dat het menselijk bestaan aangetast werd door de zonde en zó het totale bederf in de wereld kwam, wordt in haar tegendeel omgevormd en tot een leugen gedevalueerd door de levensbeschouwing van de moderne mens, die zegt, dat het menselijk bestaan zelf zonde is en duisternis en daarom oorzaak van alle ellende.

Dan is „verlossing” ook niet de betaling der schuld en de wegneming der ellende door het bloed van Jezus Christus, maar de bevrijding van de mens uit de kooi van zijn bestaan.

Dat is maar een voorbeeld van wat men zou kunnen noemen de „relativering” van de waarheid. In tientallen vormen doortrekt dit „relativisme” het gehele leven. Normen vallen weg, zekerheden verliezen hun kracht, christelijke tradities hebben geen bekoring meer, gemeenschap en samenleving verkeren in ontbinding; confessie en geloofsinhouden worden inhoud van het dialogisch gesprek en zo zouden we kunnen doorgaan.

Natuurlijk houdt dat „relativisme” geen halt bij de deuren van onze kerkelijke gemeenschap.

Wie vandaag weet, wat er te doen is in wijsgerige en esthetische kringen; wie de ontwikkeling politiek en maatschappelijk, maatschappelijk en economisch volgt, ziet dit levensgroot op ons en onze kinderen afstormen.

De dijken breken door, de stromen storten zich op onze samenleving. Radio en televisie verkondigen dit relativisme open en bloot. Het is tegenwoordig behorend tot de goede toon, af te geven op de levensbeschouwing, die zekerheden kent en geloofsdogma's hanteert. De kerk is in veler ogen het summum van conservatisme en dogmatisme. Een sta-in-de-weg voor elke progressie en verlichting.

We moeten er niet vreemd van opkijken, dat dit zó komt. Ook al begrijpen we niet direct, waarom het zo moet. De Heiland heeft het zien aankomen en ons gezegd, dat het komen ging. Laat het ons daarom niet verwonderen, dat velen onder ons, die dat gevaar van het relativisme hebben onderkend, en ook in de huidige, christelijke en kerkelijke wereld dit zien doorbreken, in diepe verontrusting de strijd tegen dit relativisme aanbinden. Wij zouden geen goede adventschristenen zijn, als we het niet onderkenden.

Het gezag van de Heilige Schrift als Woord van God is vandaag onmiddellijk in geding. De plaats van de confessie evenzeer.

Gezag van ouders, overheid, ambt en kerk net zo goed. Want dit „relativisme” is niet anders dan een brok hoogmoedig intellectualisme, waarbij ons denken zich autonoom waant en meent, zelf te kunnen bepalen, wat de normen zijn en welke normen gelden.

Gezegd dus de kerkgemeenschap, waar men dit dreigend, apocalyptisch gevaar onderkent en er tegen strijdt. Maar dat zullen we dan

ongetwijfeld moeten doen op een wijze en met middelen, die juist in verband staan met die voortdringing der tijden naar het einde van Jezus Christus. We zullen er niet vreemd van op moeten zien, dat deze dingen komen, want het is voorzeggd. Maar er is ook gezegd, dat deze apocalyptische tijden zullen worden gekenmerkt door liefdeloosheid en verachting, door vervolging en verdrukking. De vraag is dus alweer, ècht apocalyptisch, noodzakelijk, hoe wij in deze dingen met elkaar omgaan. Of wij de broeder in ons midden, die gevangen schijnt door deze ban van het „relativisme” wel tegemoet treden in de kracht en de liefde van het evangelie of dat we hem vervolgen, omdat hij het met onze constructies en schema's niet eens is.

Immers, is het „relativisme” één van de apocalyptische gevaren van de laatste bedeling, er zijn nog andere. Zoals het ons niet moet verwonderen, dat velen onder ons ernstig ongerust zijn over de vloed van het verwoestende leven in normloosheid en leervrijheid, zo moet het ons evenmin verwonderen, wat weer anderen ten diepste verontrust en aangegrepen heeft, n.l. het gevaar van de liefdeloze verachting van de waarheid als Goddelijke norm; de overheersing van theologische en confessionele stellingen als waarheden, waarover wij beschikken en de vervolging en verdrukking van kinderen van God, die het met de overheersende opvattingen niet eens kunnen zijn.

Oók dat is aangekondigd door de Heiland. De kerk zal met verwoesting bedreigd worden door de ontbindende kracht van normloosheid en wetsverachting, maar evenzeer door het geweld van verwoestende verdrukking en vervolging, die niet ontstaat uit de triump van de waarheid over ons leven en ons denken, maar die geboren wordt uit de harde, liefdeloze drang naar logicistische, schematistische consequenties, waarin het dogmatisme soms de zekerheid zoekt van zijn bestaan en zijn strijd.

De Heiland heeft het voorzeggd. Het is de andere kant van dezelfde, apocalyptische voltooiing. Waar het „relativisme” de zekerheden van de Schrift omver haalt, vanuit de aanbidding van eigen intellect, daar bouwt de dogmatist eigen zekerheden op uit logische redenering vanuit de schriftuurlijke waarheden en bindt de gemeenschap en zijn broeders aan zijn consequentie, zonder zich af te vragen, wat deze nu werkelijk te maken heeft met de evangelische waarheid in Christus Zelf.

De farizeeën zijn in de prediking van Christus de levende belichaming van dit dogmatisme. Met ijzeren, logische consequentie, waartegen soms weinig in te brengen was, trokken zij hun conclusies uit de wet van Mozes en bonden in liefdeloze hardheid de gemeenschap van Gods volk aan deze consequenties als goddelijke waarheden, die tot gevolg had, dat de man, die hun iets vertelde van de wonderlijke macht van de levende Waarheid, de Mens Jezus Christus, Die hen genezen had, verbannen werd uit hun synagoge. Kijk, en dat is het opmerkelijke en kenmerkende van dit dogmatisme, dat het de levende Waarheid Jezus Christus, inruilt voor een waarheidssysteem van poneringen, geboden en tradities, die (op straffe van dodelijk-ernstige tucht) door ieder aangaard moeten worden, als in de hemel gesproken.

We moeten er alweer niet vreemd van opkijken, dat dit zo komt. De Heiland heeft het duidelijk gezegd, dat dit zo komen ging. Laten we er dus evenmin vreemd van opzien, dat velen onder ons, die dat gevaar van het dogmatisme hebben onderkend en dit ook in de huidige, kerkelijke wereld zien doorbreken als een farizees gevaar voor de gemeenschap der kerk, in diepe verontrusting de strijd tegen dit dogmatisme aanbinden.

We zouden — alweer — geen goede adventschristenen zijn, als we dit gevaar niet onderkenden. We beschikken met een gemak over de bijbelse waarheden, alsof ze in onze zak gebrouwen zijn. We lezen onze gereformeerde conclusies in confessie en geloofsleer, alsof onze logica een door de zonde onaangestast gelaten functie is, die als tweede bron van waarachtige kennis dient naast, of althans ná de Heilige Schrift.

We poneren inzichten als Waarheden, die daarom het karakter krijgen als normen, waarmee we ieder binden. En plotseling ontdekken we, wat de Heiland reeds in Zijn apocalyptische rede heeft aangekondigd. Want ook dit „dogmatisme” (expres zegt ik het met dezelfde beoordingen, zie boven) ook dit „dogmatisme” is niet anders dan een brok hoogmoedig intellectualisme, waarbij ons denken zich autonoom waant en meent, zelf te kunnen bepalen, wat de normen zijn en welke normen absoluut gelden.

Wie dan de liefdeloze gestrengheid ziet waarmee we elkaar vervolgen en verdrukken, begrijpt opeens, wat we bezig zijn te doen en hoe het komt, dat de gemeenschap der kerken met machteloosheid wordt geslagen.

Want de strijd der broeders aan de ene kant tegen de broeders aan de andere kant, is ten slotte een machteloos geworstel tegen hetzelfde,

Redactieleden:

Dr. J. BOSCH, P. GROEN, Prof. Dr. H. J. JAGER, Prof. C. VEENHOF, Ds. G. VISEE

Adres van de Redactie:

J. Bosch, Engelenbergstr. 4, Kampen

Medewerkers:

Ds. H. Amelink, Langerak
Prof. Dr. W. K. van Dijk, Groningen
P. A. Hekstra, Rotterdam
Dr. D. Holwerda, Zuidhorn
Ds. P. K. K. Keizer, Groningen
Drs J. F. J. Lamet, Eindhoven
Ds. J. Meester, Amsterdam-Z.
Mr. Dr. J. Meulink, Enschede
D. W. L. Milo, Nunspeet
Prof. Dr. K. J. Popma, Utrecht
Drs G. Puchinger, Den Haag
Prof. Dr. H. R. Rookmaaker, Diemen
Dr. J. Stellingwerff, Amstelveen
Ds. B. Telder, Bilthoven
Ds. C. Vonk, Schiedam
Prof. Mr. H. D. van Wijk, Amstelveen

Geref. Persvereniging „Opbouw”:

adres secretaris en penningmeester:
Van Lynden van Sandenburglaan 16,
Utrecht. Tel. 030-711450. Giro 448367.

Administratie abonnementen:

Drukkerij Steenberg,
Slotlaan 220, Zeist

Abonnementsprijs

f 12.— per jaar (bij vooruitbetaling)
Zeist. Giro 233117

ik zeg: hetzelfde, kwaad. Wie het relativisme bestrijdt, strijdt tegen de zonde van het hoogmoedig intellectualisme. Wie optrekt tegen wat hij als dogmatisme meent te moeten bestrijden, strijdt tegen dezelfde zonde.

Zo strijden we achter het front, tegen elkaar, tegen een zonde bij de ander, waaraan we onszelf steeds schuldig maken. We zien de ander als een vriend van de waarheid, zonder op te merken, dat we zelf minstens een even groot gevaar, om dezelfde zonde te doen, met ons mede dragen.

De broeder, die uit vrees voor het „relativisme”, met al zijn angstige gevolgen voor het onderwijs van onze kinderen (die angstige gevolgen zijn er, levensgroot) zijn medebroeder de consequentie oplegt van zijn standpunt als een bindend bevel van God, is even intellectualistisch en hoogmoedig als de broeder, die uit vrees voor het dogmatisme, met al zijn angstige gevolgen voor ons nageslacht (die zijn er minstens evenzeer!) zijn medebroeder wil opleggen wat hij als enige uitweg ziet, en voor zichzelf een vrijheid opeist, die dan niet voortkomt uit de christelijke vrijheid van het evangelie, maar uit de valse vrijheidswaan van deze normloze tijd.

Zó komen de vervolgingen en verdrukkingen.

De dogmatist sluit de relativist uit. De relativist verkettert de dogmatist. Ze doen beide de zelfde zonde. Ze zijn beide even hoogmoedig. Ze vallen beide onder hetzelfde oordeel van de Zoon des Mensen, die hen verwijt, dat zij niet weten, hoe zij op christelijke manier met elkaar moeten omgaan.

Zo werpen we een dienaar uit zijn ambt, van wie wij stellen, dat hij de gemeenschap verbreekt en individualistisch zijn opdracht en standpunt stelt boven de confessie en de orde der kerk. Velen verwerpen dit vonnis, maar blijven resoluut weg uit de kerk, wanneer daar een predikant preekt, van wie zij menen, dat deze dit vonnis zou verdedigen.

Ze doen dezelfde zonde en verwoesten door hun intellectualisme en logicisme de gemeenschap der kerk.

Dat is het vermoeiende in deze dingen. Groepering staat tegenover groepering. Maar — al begrijpen we niet, waarom het zo moet, Christus heeft gezegd, dat het zó kwam. Het is kenmerkend voor de apocalyptische tijden. Het betekent, dat het oordeel nadert.

Zou het geen tijd worden, ons af te vragen, of dit de oorzaak is van onze persruzie, van onze kerkelijke conflicten, van onze machteloze, kerkelijke vergaderingen, van het gebrek aan werfkracht, van onze kerkelijke vonnissen en procedures, van onze hatelijkheden en onderlinge verwijdering, van onze verdachtmakingen, doleanties, scheuringen, breuken en ontbindingen?

Relativisten en dogmatisten vallen onder éénzelfde oordeel. Moeten we dáaraan de kerken, de gemeenten des Heeren wagen?

De Heere heeft gezegd, dat het komen zou.

Het relativisme, de normloosheid, dat de kerk verwoest.

Het dogmatisme, de leerheiligheid, die de kerk verwoest.

Het front ligt vandaag in de kerk aan dezelfde kant van de lijn.

Zó probeert de Satan de kerk te breken en van haar kracht te beroven.

En het eigenlijke front, dat van de Antichrist, ligt als een lokkend welvaartsland aan de andere zijde.

Zien we het wel? Zien we wel, wat onze kinderen bekoort? Zien we wel, hoe onze jeugd beu is van het gehaspel en gevangen wordt door andere idealen? Hoeveel er in onze kerken weggaan, verbitterd en ontgoocheld?

Zien we wel de nood van onze jeugd, die liever „Ik, Jan Cremer” leest, dan onze artikelen en brochures, die een geest van verderf ademen?

Ik dacht, dat het wel eens tijd werd, dit eens te zeggen. Immers, de Heiland heeft duidelijk gezegd, dat het zo komt.

Wat ds Verleur schreef geeft overvloedig stof voor een indringende overdenking aan het begin van dit nieuwe jaar.

C. V.

KERKNIEUWS

Beroepen te Zwagerveen-Zwaagwesteinde: kand. W. Triemstra te Meppel.

De zaak ds. Van der Ziel. In Trouw werd het volgende bericht opgenomen:

De classis Enschede van de vrijgemaakte gereformeerde kerken heeft uitgesproken, dat ds. A. van der Ziel kan doorgaan met zijn ambtelijke arbeid en dat andere vrijgemaakte predikanten mogen voorgaan in de diensten van de rondom deze Groningse predikant ontstane groep.

De classis Enschede heeft donderdagavond het bezwaarschrift behandeld van ds. W. G. Raven te Almelo tegen zijn kerkeraad, die hem verboden had te preken in Groningen bij de groep gemeenteleden rondom ds. Van der Ziel. De classis sprak met algemene stemmen uit dat het verbod van de kerkeraad zich niet met recht op de Schrift en de kerkenorde beriep en verklaarde het bezwaarschrift van ds. Raven gegrond.

In de bespreking kwam naar voren dat ds. Van der Ziel naar artikel 31 K.O. gerechtigd is ook na zijn afzetting met zijn ambtelijke arbeid door te gaan.

Canadese Geref. Kerken. In De Rotterdammer werd bericht dat de synode van de Can. Ref. Churches besloten heeft contact op te nemen met de Prot. Presbyterian Church en met de Chr. Reformed Church van Noord-Amerika. De synode benoemde deputaatschappen om deze contacten te leggen.

De commissie heeft opdracht gekregen deze - voor Amerikaanse begrippen - eveneens kleine kerk te vragen hoe zij staat tegenover de Nederlandse belijdenisgeschriften en of zij de Canadese Gereformeerde Kerk kan erkennen als een ware kerk.

In de tweede plaats zal de commissie in een open en eerlijk gesprek de verschillen in belijdenis en kerkerode moeten bestuderen. Aan de synode zal de commissie rapport moeten uitbrengen of naar haar mening de inzichten van de andere kerk zich conformeren aan het Woord van God.

Tevens zal het gesprek moeten gaan over de officiële kerkelijke contacten die de Orthodoxe Presbyterian Church heeft met andere kerken. Kennelijk wordt daarbij in de eerste plaats gedacht aan de Gereformeerde Kerken in Nederland.

Deze kerk zal ook ingaan op een verzoek van de Christian Reformed Church om contact. Met een commissie van deze kerk moeten de gereformeerde afgevaardigden zich bezinnen op eenheid in het licht van de Drie Formulieren van Enigheid, de drie belijdenisgeschriften van vele kerken van gereformeerde signatuur en Hollandse huize: De Heidebergse Catechismus, de Nederlandse Geloofsbelijdenis en de Dordtse leerregels.

Classis Noord-Brabant en Limburg

Op 20 januari kwam deze classis bijeen om de moeilijkheden, welke daarin gerezen waren te behandelen.

Aan de orde kwamen twee voorstellen. Allereerst een van 's-Hertogenbosch, dat inhield te

herroepen de op de eerste zitting van de classis genomen besluiten om a) de afgevaardigden van de Gereformeerde Kerk van Breda te aanvaarden op een credentiebrieven, die niet geheel was conform het besluit van 28 november 1964, en b) de besluiten van de P.S. 1965 te verwerpen, waarin de classis werd opgeroepen de kerkeraad van de brs. J. Vonkeman c.s. exclusief te erkennen als Raad van de Gereformeerde Kerk van Breda.

Ook was ter tafel een voorstel van ds. G. v. d. Brink te Eindhoven. Dat had de volgende inhoud:

De classis Noord-Brabant-Limburg in voortgezette zitting bijeen op 20 januari 1966 zag zich gesteld voor de ultimatieve eis van de Gereformeerde Kerk van 's-Hertogenbosch (dan volgt de zojuist gegeven omschrijving van het voorstel van 's-Hertogenbosch).

De classis is van mening aan deze eis van de kerkeraad van 's-Hertogenbosch niet te kunnen en mogen voldoen.

T.a.v. het besluit van 28 november 1964 om de constituering van 1 oktober onwettig te verklaren en opnieuw te constitueren met die kerken die in de credentiebrieven beloven van waarde te houden alles wat overeenkomstig Gods Woord, de Drie Formulieren van Enigheid en de Kerkerode besloten wordt, overwoog de classis, dat dit besluit wel niet is terzijdegesteld, maar dat er in de kring der kerken toch grote bezwaren bestaan tegen dit besluit.

Deze bezwaren zijn:

- dit besluit is tot stand gekomen door een eigenmachtig initiatief van de classis die de zaak van de vaststelling van de credentiebrieven niet op haar agendum had staan en daarvoor dus geen opdracht had;
- de motivering voor dit besluit, dat n.l. een classis die geconstitueerd is op credentiebrieven, die de stipulatie missen, per se onwettig zou zijn is historisch en kerkrechtelijk niet houdbaar;
- het was schending van de goede trouw, de materiële bezwaren tegen de kerken van Rijsbergen en Breda af te reageren via de credentiebrieven, waardoor deze kerken buiten de classicale werkzaamheden kwamen te staan voor de behandeling van hun zaak was begonnen.

De classis is van oordeel, dat zij op dit moment niet bevoegd is over deze bezwaren een uitspraak te doen, maar dat handhaving van het besluit van 28 november 1964 toch alleen dan kan geschieden, als daarbij alle voorbehoud wordt gemaakt t.a.v. de wettige tot standkoming van dit besluit.

Ten aanzien van de credentiebrieven van de kerk van Breda overwoog de classis dat de bezwaren, die de Raad van Breda c.a. in zijn aan de classis kerken gerichte brieven d.d. 9 november 1964, 30 november 1965 en 10 januari 1966 heeft ingediend, grotendeels met bovengenoemde bezwaren parallel lopen en dat ze voorts - ook al zou men ze in de gegeven situatie wellicht afwijzen - toch van die aard zijn, dat men zal moeten erkennen, dat ze niet op ongereformeerde, maar juist op gereformeerde voedingsbodem zijn gegroeid, zodat ze als zodanig moeten kunnen worden gerespecteerd.

Verder overwoog de classis, dat de kerk van Breda terzake van de materiële kwestie zeer duidelijke uitspraken deed. Op 9 november 1964 schreef deze kerkeraad aan de zusterkerken: "Ten overvloede belooft de kerkeraad van Breda van harte van waarde te zullen houden al wat ter classis overeenkomstig Gods Woord en overeenkomstig de belijdenis en de Kerkerode der Gereformeerde Kerken besloten wordt". Deze uitspraak werd door de afgevaardigden van Breda telkenmale nog op de vergadering van 16 dec. '65 nadrukkelijk herhaald. In het stuk "Fundament der kerk... etc." verklaarde de kerkeraad: "Wij aanvaarden van harte de 'Kerkerode der Gereformeerde Kerken in Nederland' als zodanige op Gods Woord gegronde ordening. Wij doen naarstigheid die te onderhouden, belovende, omwille van de eenheid met andere kerken, zonder overleg met die kerken geen afwijkingen van deze aangenomen orde in te voeren". In zijn brief van 10 januari 1966 verklaarde de kerkeraad dat hij zijn afgevaardigden in de credentiebrieven opdraagt 'over alle wettig ter tafel gekomen zaken mee te helpen oordelen en besluiten op grond van Gods Woord, overeenkomstig de daaraan onderworpen belijdenis en kerkenorde der Gereformeerde Kerken in Nederland', terwijl de kerkeraad daarbij herhaalt, "dat deze opdracht uiteraard impliceert, dat de kerkeraad zodanig genomen besluiten van waarde houdt".

Gehoord deze uitspraken is de classis van oordeel, dat er - indien men het besluit van 28 november 1964 niet legalistisch, maar bondgenootschappelijk hanteert, geen redenen kunnen worden aangevoerd om de kerkeraad van

Breda op grond van dit besluit van de classicale werkzaamheden uit te sluiten. De kerkeraad heeft met deze verklaringen immers impliciet reeds voldaan aan de op 28 november 1964 voor de credentiebrieven vastgestelde norm.

De classis dringt er evenwel bij de kerkeraad van Breda op aan, terwille van de broederschap, de reeds gegeven stipulatie in het vervolg ook in zijn credentiebrieven op te nemen, hetgeen ook in de toekomst moeilijkheden zal kunnen voorkomen.

Ten aanzien van het classisbesluit om de uitspraken van de P.S. inzake de breuk te Breda niet te ratificeren, verklaart de classis geen enkele reden te zien, om op dit besluit terug te komen; te minder, nu de Raad te Breda in zijn schrijven van 10 januari 1966 de reeds eerder gedane mondelinge mededeling nu ook schriftelijk herhaalde, met zijn bezwaren inzake de leer "die weg te gaan, die een eerlijke samenleving met de zusterkerken vereist". De classis wijst de beschuldiging van de kerk van 's-Hertogenbosch af, als zou zij, bij handhaving van bovengenoemde besluiten "definitief onwettig" gebleken zijn. De classis heeft door het besluit van de P.S. terzake van de breuk niet te ratificeren, maar in beroep te gaan bij de e.k. Generale Synode, niet anders gedaan dan gebruikelijk maken van haar recht geschonken in art. 31 K.O. De vergadering roept de zusterkerk van 's-Hertogenbosch dringend op, om 's-Heren wil, de eendracht der kerken niet te breken door op een ongeoorloofde wijze in het stellen van ultimatieve eisen over de zusterkerken te heersen (hetgeen in strijd is met art. 85 K.O.) in plaats van, binnen de gemeenschap der classis, de weg van appel in te slaan.

Deze voorstellen werden breedvoerig besproken.

De deputaten ad art. 49 K.O., welke ter vergadering waren uitgenodigd (ds. A. Kuiper van Axel en ds. J. Keizer van Brouwershaven) gaven geen eenstemmig advies.

Ds. Kuiper meent dat de classis, door de door de Part. Synode onwettig verklaarde Kerkeraad van Breda te aanvaarden en de wettig verklaarde niet te aanvaarden, zelf onwettig geworden is en dat dus het bezwaar van 's-Hertogenbosch dient te worden toegestemd.

Ds. Keizer daartegen oordeelt dat de classis gebruik gemaakt heeft van haar recht de besluiten van de Part. Synode niet te aanvaarden. Als de classis dit besloten heeft is het niet eerlijk op dit besluit terug te keren met het argument: anders gaat 's-Hertogenbosch heen. 's-Hertogenbosch kan tegen het besluit in appél gaan. Intussen is deze Kerk niet genoodzaakt in gewetensnood mee te blijven werken aan de vergaderingen der classis.

Tenslotte werden de genoemde voorstellen in stemming gebracht.

Het voorstel van 's-Hertogenbosch werd met 10 tegen 4 stemmen en 2 onthoudingen verworpen. De afgevaardigden van 's-Hertogenbosch en Tilburg verlaten daarop de vergadering.

Daarna werd het voorstel van ds. v. d. Brink aangenomen met 8 stemmen voor, 1 tegen en 2 onthoudingen.

ADRESSEN

Ds. E. T. v. d. Born woont thans: Dollardstraat 196, Amersfoort.

Alblasserdam, scriba: J. A. de Jong, Ieplaan 19, telef. 01859-2910.

Assen, diaconie: G. Geerts, Dr. Kuiperstr. 27, telef. 05920-5119, giro 915078.

Ds. W. Verwoerd is verhuisd van Tolberterstraat, Leek naar: Waezenburglaan 41 aldaar. telefoonnummer is gelijk gebleven: 05945-2181.

Drukkerij Steenberg

ZEIST - TELEFOON 03404 - 12452

Periodieken

Boekwerken

Handelsdrukkerij